

О. П. КОВАЛЕНКО

старший викладач

Кіровоградська льотна академія

Національного авіаційного університету

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ХАРАКТЕР СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано часову структуру компетентнісного характеру сучасної освіти, охарактеризовано передумови впровадження компетентнісної освіти у вищій школі зарубіжних країн, подано основні риси компетентнісного підходу, уточнено розуміння і сутність поняття “компетентнісний підхід”, викладено власні погляди на визначення компетентнісного підходу та перспективи подальших наукових досліджень.

Ключові слова: компетентнісна освіта, компетентнісний підхід, компетентність, компетенція, вища освіта, фахівець.

Кожна країна світу має свої власні освітні традиції. Ці традиції трансформуються залежно від вимог часу, насамперед, глобалізації та модернізації освіти. Світову модернізацію освітнього процесу охоче підтримують такі міжнародні організації, як ООН, Рада Європи, ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, ПРООН, Організація європейського співробітництва і розвитку, Міжнародний департамент стандартів. ХХІ століття – інформаційна ера, якій притаманні глобалізаційні процеси: науково-технічний прогрес, динамічна міграція, взаємопроникнення культур, формування відкритого інформаційно-комунікативного середовища, зміни геополітичної карти світу. Тому завданням сучасної освіти є приведення у відповідність змісту професійної освіти та потреб ринку праці.

Вирішення значного спектру проблем у системі вищої освіти, на думку І. Федорової та М. Житник, можливе за умови її реформування на основі актуалізації практичної складової у процесі навчання, що стане можливим при запровадженні компетентнісного підходу, який забезпечить якість навчання та підготовки спеціалістів [23, с. 39].

Як методологічна основа забезпечення цілей, змісту та якості вищої освіти компетентнісний підхід розглянуто західноєвропейськими дослідниками, серед яких А. Бермус, Дж. Боуден, М. Лейтер, С. Маслач, А. Мейхьюта, Дж. Равен, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хайгерті, Е. Шорт та ін.

Компетентнісний підхід досліджували російські учені, зокрема М. Авдєєва, В. Байденко, В. Болотова, Е. Бондаревська, В. Введенський, А. Вербицький, Н. Вовнова, А. Войнов, Г. Дмитрієв, Д. Іванов, І. Зимня, В. Краєвський, С. Кульневич, В. Ландшеєр, К. Митрофанов, А. Петров, В. Серіков, О. Соколова, Е. Тетюнина, А. Хуторський та ін.

Компетентнісний підхід як предмет наукового дослідження вітчизняних науковців у системі вищої освіти охарактеризували Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, В. Свистун, Л. Сохань, С. Трубачова, В. Ягупов та ін. Сучасні тенденції розвитку змісту

компетентнісної освіти в зарубіжних країнах аналізували Я. Кодлюк, К. Корсак, О. Овчарук. С. Хазова визначила основні риси компетентнісного підходу до підготовки майбутніх фахівців. Значущі дослідження здійснено завдяки співпраці МОНУ, АПН та міжнародних організацій при створенні серії публікацій з освітньої політики, де також висвітлено засади компетентнісного підходу [20].

Незважаючи на вагомий внесок науковців у порушену нами проблему, залишається недостатньо вирішеним питання компетентнісного підходу під час професійної підготовки фахівців авіаційної галузі.

Мета статті – здійснити аналіз часової структури компетентнісного характеру сучасної освіти; обґрунтувати передумови запровадження компетентнісного підходу у вищій школі зарубіжних країн; уточнити розуміння і сутність поняття “компетентнісний підхід”.

Всі педагогічні поняття мають певну часову структуру: виникнення – формування – впровадження – вдосконалення. “Компетентнісна освіта” як педагогічне поняття виникло у 60-х рр. ХХ ст. у США. Формування терміну Competency-Based Education відбулося лише наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. на підґрунті вимог бізнесменів і підприємців щодо “якості” випускників вищих навчальних закладів.

Г. Гаврищак інформує: “Вважають, що компетентнісний підхід зародився у США, і однією з перших публікацій, що “відкрила” цю проблематику, була стаття D. McClelland “Тестувати компетентність, а не інтелект”. Однак не в Америці, а у Великій Британії концепція компетентнісно орієнтованої освіти з 1986 р. була взята за основу національної системи кваліфікаційних стандартів і отримала офіційну підтримку керівництва” [6, с. 32].

У зв’язку з дефіцитом кваліфікованої робочої сили, а також прагненням підвищити конкурентоспроможність випускників вищих навчальних закладів на ринку праці уряд Великобританії у 80-х рр. сформував новий підхід до професійно-технічної освіти на основі компетентності для створення єдиної загальнонаціональної системи виробничих кваліфікацій. Ця реформа освіти мала на меті створення моделі кваліфікацій на основі компетентності, яка згодом мала сильний вплив на розробку подібних моделей в інших країнах Співдружності націй і Європейського Союзу. Нові професійно-технічні кваліфікації розроблялись у межах цього підходу та ґрунтувалися на професійних стандартах компетентності, в основі яких лежав функціональний аналіз праці в різних контекстах. Професійні стандарти, таким чином, визначають ключові ролі, які декомпозуються у безліч компетентностей. Далі вони діляться на субрівні, для кожного субрівня визначено конкретні критерії роботи, які формують базу оцінювання з діапазоном індикаторів для тих, хто проводить оцінку. Cheetham та Chivers розвивають цілісну модель професійної компетентності, яка включає п’ять наборів пов’язаних компетенцій та компетентностей: когнітивні компетенції включають “як офіційні знання, так і неофіційні” – засновані на особистому досвіді. Знання (знають – що), підкріплені розумінням (знають – чому),

відрізняються від компетенцій; функціональна компетентність (навички або ноу-хау) включає те, що людина, яка працює в певній професійній сфері, повинна зробити і продемонструвати; особистісні компетенції (поведінкові компетенції, “знають, як поводитися”) визначають як відносно стійкі характеристики особистості, пов’язані з високоефективним виконанням роботи; етична компетентність – особиста думка і професійні цінності, здатність приймати відповідні рішення в робочих ситуаціях; метакомпетенції належать до здатності долати невпевненість і відповідно реагувати на критику [19].

У 1997 р. в межах Федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої політики США і Канади започатковано програму “Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади” (“DeSeCo”) [25]. Програма “DeSeCo” розроблялась як спроба систематизації й узагальнення досвіду багатьох країн групою експертів з освіти, бізнесу, праці, здоров’я, представників міжнародних, національних освітніх, державних та недержавних організацій тощо.

І. Секрет зазначає, що впровадження компетентнісного підходу у Франції передбачало декілька стадій: виникнення самої ідеї в організаціях; розробка інструментарію для практиків і консультантів; формування концептуального уявлення про компетенції; формування критичних підходів. Він був пов’язаний з необхідністю розробки нових моделей компетенцій і значенням підприємств у їх розвитку, він охоплював знання, функціональні й поведінкові компетенції. У системі освіти Німеччини розробляють професійно-технічні компетенції дії, особистісні та соціальні компетенції. У Нідерландах цей підхід ґрунтується на необхідності вивчення взаємозв’язку різних типів навчального середовища, розуміння студентами процесів навчання та результатів навчання у термінах навчальної діяльності та результатів тестування [19].

Таким чином, упровадження компетентнісного підходу в освіту країн-членів ЄС передбачає, що знання практичного спрямування відповідають чотирьом складовим: знати що – фактичний кодифікований обсяг знань, який може бути трансльовано; знати чому – знання наукового розуміння світу та впливу науки на розвиток людства; знати як – здатність виконувати відповідні завдання; знати хто – усвідомлення того, які люди “знають що”, “знають чому”, “знають як” [18]. Концептуальні основи щодо реалізації компетентнісного підходу в умовах формування глобального інформаційного суспільства зі збереженням досягнень і традицій національної вищої освіти, урахуванням державного стандарту та складових галузевого компонента державних стандартів вищої освіти, регіональних особливостей під час підготовки фахівців із упровадженням ступеневої у перспективі три-, двоциклової структури освіти закладено в положеннях Сорбонської, Болонської декларацій, Лісабонської угоди, Берлінського, Бергенського, Лондонського, Празького, Льованського комюніке, Хартії Кельнського саміту “Групи восьми” – “Цілі і завдання навчання протягом усього

життя”, Санкт-Петербурзького саміту “Групи восьми” – “Освіта для інноваційних суспільств у XXI столітті”, рішеннях третьої – п’ятої сесій Світового громадського форуму “Діалог цивілізацій” (2004–2007 рр.), резолюції Всесвітньої конференції з вищої освіти – 2009: “Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку” (ЮНЕСКО, Париж, 5–8 липня 2009 р.) та ін. [3].

Аналіз праць І. Зимньої, А. Маркової, Дж. Равена, Р. Уайта, А. Хуторського дає можливість умовно поділити процес становлення компетентнісної освіти на три етапи.

Перший етап (1960–70-ті рр.), коли вперше в науковій літературі виникають поняття “компетентність”, “компетенція” і розпочинається наукова робота над виділенням та систематизацією різних видів компетентностей. Зазначено, що діяльність людини, зокрема засвоєння нею будь-яких знань, умінь і навичок, складається з конкретних дій, операцій, що їх виконує людина. Причому, виконуючи їх, розмірковуючи над їх виконанням, усвідомлюючи потребу в них та оцінюючи їх важливість для себе або для суспільства, людина тим самим розвиває компетентність у тій чи іншій життєвій сфері, де вона відчуває себе здатною ефективно функціонувати (тобто є компетентною), реалізуючи себе через так звані ключові чи життєві компетентності. Якщо ж компетентність поширюється на вужчу сферу, наприклад, у межах певної навчальної дисципліни, то можна говорити про предметну чи галузеву компетентність. Отже, компетентність визначена як результативно-діяльнісна характеристика освіти, нижнім порогом, рівнем компетентності якої є досягнутий рівень діяльності випускника, що необхідний і достатній для мінімальної успішності в досягненні його результату.

Другий етап (1970–90-ті рр.) – це період, протягом якого вдалося створити перелік ключових компетенцій. Зокрема, Дж. Равен у своїй книзі “Компетентність в сучасному суспільстві” дає розгорнуте тлумачення цього терміна, а також наводить список 39 компетентностей, особливу увагу зосередивши на категоріях “готовності”, “впевненості”, “здатності”, “відповідальності” людини. Використання вище вказаних понять у теорії та практиці навчання мови, спілкування, а також щодо аналізу професіоналізму фахівців в управлінні, керівництві та менеджменті.

Третій етап (середина 90-х рр. XX ст. – сьогодні), під час якого триває спроба визначити компетентності як певний освітній результат, домінантою якого, попри деякі розбіжності в наукових підходах, є визнання досліджень у США, вченими яких визначено три основні компоненти в компетентнісній освіті (формування знань, умінь і цінностей особистості), де компетенція виступає головною складовою компетентнісно-орієнтованого навчання. При цьому система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру, рівні якої становлять: ключові, загальногалузеві й предметні компетентності [3]. Характеризується дослідженням компетентності як

освітньої наукової категорії та впровадження цього підходу в практику освітньої діяльності [10].

На думку О. Овчарук, на розвиток освіти вплинули суспільні інтеграційні процеси, такі напрями розвитку суспільства, як глобалізація, демократизація, розпад союзу країн ядерного блоку, створення єдиного інформаційного простору. Ці зміни відбулися такими темпами, що зумовили потребу негайно переглянути й реформувати освіту на всіх рівнях, оскільки наявні системи не повністю відповідали сучасним запитам і потребували переорієнтації. Компетентнісно орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром шкіл зарубіжжя і породжує безліч дискусій як на міжнародному, так і на рівні різних країн. Одним із останніх гасел міжнародної спільноти є спільна для багатьох країн ініціатива “Освіта для всіх” [15].

І. Бургун та Т. Кристопчук зазначають, що актуальність упровадження в освітню практику України компетентнісного підходу зумовлена зовнішніми й внутрішніми чинниками [5; 13]. До зовнішніх чинників належать, по-перше, стрімкий соціальний, технологічний і політичний розвиток світу, який вимагає від випускника володіння певними якостями і вміннями (бути гнучким, мобільним, уміти презентувати себе на ринку праці; використовувати знання як інструмент для вирішення життєвих проблем; ухвалювати нестандартні рішення й нести за них відповідальність; володіти комунікативною культурою, уміти працювати в команді; уміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій; уміти здобувати, аналізувати інформацію, застосовувати її для індивідуального розвитку та самовдосконалення; бути здатним до багаточисленних альтернатив, запропонованих сучасним життям). По-друге, входження України до Болонського процесу, що передбачає розробку й прийняття загальноєвропейських кваліфікаційних стандартів, у основі яких покладено компетентнісний підхід, за яким випускники мають отримувати ключові компетенції для подальшої успішної роботи. По-третє, загальна комп’ютеризація. Людині потрібні навички критичного мислення з метою розумного використання інформації та контролю потоку інформації.

До внутрішніх чинників упровадження компетентнісного підходу науковці зараховують кризу знаннєвої парадигми освіти, яка зумовлена змінами феномена знання та його співвідношенням із суспільною практикою (модель навчання орієнтована тільки на здобуття знань і недостатньо враховує діяльнісний, ціннісно-мотиваційний, емоційний аспекти навчально-пізнавальної діяльності), а також втрату актуальності потреби переважувати пам’ять (затребуваним є фахівець, який не очікує інструкцій, а вступає в життя із сформованим творчим досвідом).

Потреба впровадження компетентнісного підходу в українську освіту досить вдало роз’яснена І. Бургун через розкриття його сутності порівняно із традиційним підходом до навчання [5]. Згідно з табл. 1, основна особливість компетентнісного підходу порівняно із традиційним полягає у

зміщенні акценту з нагромадження нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки й досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Компетентнісний підхід не заперечує ролі знань, умінь і навичок, але він акцентує увагу на готовності використовувати отримані знання для вирішення проблем, що виникають у реальному житті.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика компетентнісного
та традиційного підходів у освіті**

<i>Чинники порівняння</i>	<i>Традиційний підхід</i>	<i>Компетентнісний підхід</i>
Мета	Формування розвиненої гармонійної особистості	Формування конкурентоспроможної особистості
Орієнтація на	Знання, вміння, навички	Знання, вміння, навички, ставлення, мотивація, цінності, реалізація способів діяльності
Суть	Поступове формування спочатку знань, потім умінь та навичок, розвиток інтелектуальної складової для відтворення знань (“знання про всяк випадок”)	Інтеграція інтелектуальної та навичкової складових діяльності. Проектування життєвих ситуацій та формування навичок творчого використання знань
Принцип утворення	Зміст навчання формується “від мети”	Зміст навчання формується “від результату”

У дослідженнях С. Хазової виділено такі основні риси компетентнісного підходу до підготовки фахівця, як:

- загальна, соціальна та особистісна значущість знань, умінь, навичок, якостей та способів продуктивної діяльності;
- чітке визначення цілей професійно-особистісного удосконалення, що відображено в поведінкових та оцінювальних термінах;
- виявлення певних компетенцій, які також є цілями розвитку особистості;
- формування компетенцій як сукупності смислових орієнтацій, які ґрунтуються на осягненні національної та загальнолюдської культури;
- наявність чіткої системи критеріїв виміру, які можна обробляти за допомогою статистичних методів;
- надання педагогічної підтримки особистості, яка формується, та створення для неї “зони успіху”;
- індивідуалізація програми вибору стратегії для досягнення мети;
- створення ситуацій для комплексної перевірки умінь практичного застосування знань та набуття цінного життєвого досвіду;
- інтегративна характеристика особистості, що пов’язана з її здатністю удосконалювати наявні знання, вміння та способи діяльності в процесі соціалізації та накопичення досвіду життєдіяльності [24].

Саме тому, наголошує дослідниця, якість підготовки майбутнього фахівця визначається за такими критеріями, як відповідність рівня компетентності фахівця нормативним вимогам; відповідність рівня компетентності фахівця характеру майбутньої професійної діяльності; відповідність рівня компетентності фахівця вимогам конкретного працедавця; відповідність рівня компетентності фахівця прихованим вимогам [24].

О. Заблоцька до особливостей компетентнісного підходу у вищій школі зараховує: визнання компетенцій як кінцевого результату навчання та їх цілеспрямоване формування; перенесення акцентів з поінформованості суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем; оцінювання рівня сформованості у студентів компетенцій як результату навчального процесу; студентоцентрована спрямованість навчання; націленість фахової підготовки на майбутнє працевлаштування випускників [9].

У Національній стратегії розвитку освіти на 2012–2021 рр. зазначено: “За останні десять років, здійснено серйозні кроки щодо реалізації ідей і положень Національної доктрини розвитку освіти, реформування освіти згідно з потребами громадян і держави, підвищення її якості, доступності та конкурентоспроможності. За цей час запроваджено державні освітні стандарти, модернізовано зміст та вдосконалено організацію всіх ланок освіти,... у вищій освіті впроваджуються принципи Болонського процесу, кредитно-модульна система навчання...” [22]. Україна в основу розробки державних стандартів вищої школи поклала компетентнісний підхід, визначивши пріоритетними такі компетентності: соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні, професійні (загально-професійні, спеціально-професійні) [17].

Сьогодення поставило завдання – сформувати у фахівця не тільки певні знання і професійні вміння, а й комплекс компетентностей, що передбачають і фундаментальні знання, і вміння аналізувати та вирішувати проблеми в нових умовах [14]. У доповіді ЮНЕСКО зазначено: “Усе частіше підприємцям потрібна не кваліфікація, яка, на їхній погляд, занадто часто асоціюється з умінням здійснювати ті чи інші операції матеріального характеру, а компетентність, яка розглядається як певний коктейль навичок, притаманних кожному індивіду, у якому поєднуються кваліфікація в прямому значенні цього слова... і соціальна поведінка, здатність працювати в групі, ініціативність і любов до ризику” [8].

Розглядаючи теоретичний аспект компетентнісного підходу у вищій школі, Н. Побірченко зібрала різнобічні визначення цього терміна, зазначивши, що він має широку амплітуду висловлювань як на його користь, так і щодо його неприйняття [17]. Однак більшість дослідників схильні вважати, що компетентнісний підхід в усіх значеннях і аспектах найбільш глибоко відображає модернізаційні процеси, які нині наявні в усіх країнах Європи:

– компетентнісний підхід гарантує високий рівень і результативність підготовки спеціаліста (Г. Лежніна) [14];

– компетентнісний підхід сприяє оновленню змісту педагогічної освіти (В. Антіпова, К. Колесіна, Г. Пахомова) [2];

– компетентнісний підхід посилює практичну орієнтацію освіти, вийшовши за межі обмежень “зунівського” освітнього простору (А. Андреев) [1];

– компетентнісний підхід визначає результативно-цільову спрямованість освіти, що є його безперечною перевагою над іншими традиційними та інноваційними підходами (О. Гулай) [7];

– компетентнісний підхід забезпечує здатність випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного вирішення життєвих проблем, пошуку свого “Я” в процесі, у соціальній структурі (В. Байденко, Н. Бібік, А. Субетто) [4; 11; 21];

– компетентнісний підхід орієнтує на побудову навчального процесу відповідно до очікуваного чи бажаного результату освіти (що буде знати й уміти студент “на виході”) (І. Зимня) [12] та ін.

У колективній монографії “Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи” [11] проведено аналіз поглядів вітчизняних і зарубіжних учених щодо поняття “компетентнісний підхід”. Різні підходи до сприйняття й тлумачення поняття “компетентнісний підхід” пов’язані з особливостями суспільно-економічного розвитку кожної держави, національними традиціями, притаманними кожному народові, особливостями формування й розвитку системи освіти.

Такі дослідники, як А. Андреев і О. Заблоцька вважають, що компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію провідної освітньої парадигми з переважною трансляцією знань на створення умов для опанування комплексом ключових, загальногалузевих та предметних компетенцій, тобто у зміщенні кінцевої мети освіти зі знань на компетентність [1; 9], адже компетентність передбачає не лише наявність знань у певній галузі, а й наявність певної кваліфікації, і головне – можливість і право, повноваження виконувати певний вид роботи.

О. Онопрієнко досліджувала концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті, враховуючи досвід зарубіжних учених (Cl. Beelisle, M. Linard, B. Rey, L. Turkal, N. Guignon, M. Joras та ін.), який пов’язує його зміст з формуванням здатності або готовності особистості мобілізувати всі свої ресурси (системно-організовані знання й уміння, навички, здібності та психічні якості), які необхідні для виконання певного завдання на високому рівні, а також адекватні конкретній ситуації, тобто відповідно до мети й умов перебігу конкретної дії [16].

Ми погоджуємося з думкою Н. Побірченко [17], що найбільш зрозуміло концепцію компетентнісного підходу в колективній монографії обґрунтували українські вчені (Н. Бібік, О. Овчарук, О. Пошетун, О. Локшина, О. Савченко, С. Трубачева, Л. Парашенко) під час розробки міжнародного проекту “Освітня політика та освіта “рівний – рівному”” [11]. Автори проекту чітко розмежували термін “компетенція” і “компетентнісний підхід”, що надає ясності й конкретності щодо тлумачення цих понять.

Компетентнісний підхід, на думку авторів, – спрямованість освітнього процесу на формування ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу, зазначає О. По-метун, є формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [11].

А. Андреев характеризує компетентнісний підхід як опонента поняттєвій традиційній тріаді (знання – уміння – навички: ЗУНи). У цьому контексті “зунівська” парадигма іноді прямо ототожнюється з образом “закритого”, тоталітарного суспільства, організованого за зразком гігантської фабрики, у якій людині відведено непринадну роль “гвинтика”. Тоді як компетентнісну модель освіти співвіднесено з динамічним “відкритим” суспільством, у якому продуктом процесів соціалізації, навчання, спільної та професійної підготовки до виконання всього спектра життєвих функцій повинен стати відповідальний індивід, готовий до здійснення вільного гуманістичного орієнтованого вибору. Таким чином, компетентнісний підхід розглянуто не лише як засіб оновлення змісту освіти, але і як механізм приведення його у відповідність до вимог сучасності [1, с. 19].

Отже, на нашу думку, специфіка компетентнісного підходу чітко виражена в комплексі всебічної універсальної підготовки: індивід – особистість – фахівець-професіонал.

Висновки. Компетентнісний підхід в освіті є затребуваним, перспективним і актуальним. Теоретичне обґрунтування компетентнісного підходу у вищій школі сформовано недостатньо. Його сучасне запровадження нагадує певний інноваційно-традиційний компроміс освітнього простору. Запровадження компетентнісного підходу у вищій школі України дасть змогу підготувати висококваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в дослідженні формування професійної компетентності майбутніх фахівців авіаційної галузі у процесі вивчення природничих дисциплін.

Список використаної літератури

1. Андреев А. Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-педагогического анализа / А. Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19–27.
2. Антипова В. М. Компетентностный подход к организации дополнительного педагогического образования в университете / В. М. Антипова, К. Ю. Колесина, Г. Р. Пахомова // Педагогика. – 2006. – № 8. – С. 57–62.
3. Артьонова М., Бедь В. Компетентнісний підхід в процесі модернізації ВНЗ [Електронний ресурс] / В. Бедь, М. Артьонова // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікація : український науковий журнал. – 2011. – № 5. – Режим доступу: <http://www.social-science.com.ua/>.
4. Байденко В. И. Болонский процесс: проблемы, опыт, решения / В. И. Байденко. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки, 2006. – 111 с.

5. Бургун І. В. Актуальність упровадження компетентнісного підходу в освітню практику / І. В. Бургун // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету. – 2010. – № 1 (2). – С. 159–165.
6. Гавришак Г. Р. Компетентність та ключові компетенції викладача ВНЗ / Г. Р. Гавришак // Професійні компетенції та компетентності вчителя : матеріали регіонального науково-практичного семінару. – Тернопіль, 2006. – С. 31–33.
7. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти [Електронний ресурс] / О. І. Гулай // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2009_2_7.
8. Доклад международной комиссии по образованию, представленный ЮНЕСКО “Образование: сокрытое сокровище”. – Москва : ЮНЕСКО, 1997. – 65 с.
9. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз / О. С. Заблоцька // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2008. – № 40. – С. 63–68.
10. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.
11. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.
12. Компетентностный подход // Реферативный бюллетень Российского государственного гуманитарного университета. – Москва : Федеральное агентство по образованию, 2005. – 27 с.
13. Кристопчук Т. Є. Компетентнісний підхід: європейський вимір / Т. Є. Кристопчук // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія педагогіка. – 2011. – № 6. – С. 33–41.
14. Лежнина Г. В. Компетентностный подход: теоретический анализ понятия [Електронний ресурс] / Г. В. Лежнина. – Режим доступа: <http://www.eduhmao.ru/info/1/3760/83683/>.
15. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід в освіті: загальноєвропейські підходи [Електронний ресурс] / О. В. Овчарук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5 (13). – С. 13–18. – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
16. Онопрієнко О. В. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті / О. В. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 32–37.
17. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект / Н. С. Побірченко // Освіта та педагогічна наука. – 2012. – № 3. – С. 24–31.
18. Рудишин С. Д. Стан екологічної освіти в практиці вищої школи зарубіжних країн / С. Д. Рудишин // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2008. – № 40. – С. 51–85.
19. Секрет І. В. Методологічні передумови формування компетентнісного підходу у США та країнах Європи [Електронний ресурс] / І. В. Секрет // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – № 5 (13). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
20. Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. – Київ : К.І.С., 2003. – С. 25–26.
21. Субетто А. И. Онтология и эпистемология компетентностного подхода, классификация и квалиметрия компетенций / А. И. Субетто. – Санкт-Петербург ; Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 72 с.
22. Указ Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року” [Електронний ресурс] // Президент України; Указ,

Стратегія від 25.06.2013 р. № 344/2013. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

23. Федорова І. І. Компетентнісний підхід як управлінський механізм реорганізації системи вищої освіти України / І. І. Федорова, М. М. Житник // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2013. – № 3. – С. 38–46.

24. Хазова С. А. Показатели конкурентноспособности как критерии профессиональной компетентности специалистов по физической культуре и спорту [Электронный ресурс] / С. А. Хазова. – Режим доступа: <http://www.adygnet.ru/konfer/konfifk2006/soob/3/3Hazova.htm>.

25. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DeSeCo). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program. – OECD (Draft). – 2001.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2016.

Коваленко О. П. Компетентностный характер современного образования

В статье проанализирована временная структура компетентностного характера современного образования, охарактеризованы предпосылки внедрения компетентностного образования в высшей школе зарубежных стран, представлены основные черты компетентностного подхода, уточнено понимание и сущность понятия “компетентностный подход”, изложены собственные взгляды на определение компетентностного подхода и перспективы дальнейших научных исследований.

Ключевые слова: компетентностное образование, компетентностный подход, компетентность, компетенция, высшее образование, специалист.

Kovalenko O. Competence Nature of Character Education

The time structure of competence character in modern education is analyzed in the article. Three stages of introduction of competence education are characterized. The features of every stage are described and explained. It was uncovered in detail the preconditions implementing competency education at higher school of foreign countries: Great Britain, France, Germany and Netherlands. The external and internal relevance factors of implementation competency approach are indicated in educational practice in Ukraine. The need for the implementation of this approach in Ukrainian education is explained through comparison features and traditional approaches to learning competency. It was marked the basic features of the competency approach to training. It is specified in the text of National Strategy for the Development of Education for 2012-2021 y. it is written down “For the last ten years, were made serious steps for implementation of ideas and regulations of the National Education Development Doctrine, reformation of education according to the necessities of citizens and country, increase of it quality, availability and competitiveness. State educational standards are entered for this time, maintenance is modernized and organization of all links of education is improved. Bologna process principles, credit-module system of training”, are implemented in higher education. The criteria for training quality of future specialist and feature of competence approach are certain at higher school. It was determined versatile definition of term “competence approach”. Is accented that today has set a target – to form a specialist not only some knowledge and professional skills, but also complex of competencies, that provide fundamental knowledge and abilities to analyze and to solve problems under the new conditions.

Key words: competence education, competence approach, competency, competence, higher education, specialist.